

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารการศึกษาของประเทศไทยในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันกันสูงทั้งในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยีสารสนเทศและการศึกษา ทั่วโลกต่างพัฒนาการบริหารการศึกษาให้มีคุณภาพเพื่อให้ผลผลิตหรือผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย เรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ สามารถเจริญเติบโตและมีพัฒนาการสมวัย มีทักษะชีวิต มีความรู้ความสามารถในการติดต่อสื่อสารได้ทั้งจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต เข้าถึงกลุ่มประชากรได้ทั่วโลกในยุคโลกไร้พรมแดน ทำให้ผู้บริหารระดับประเทศมีนโยบายพัฒนาการศึกษาอย่างเด่นชัด ก่อให้เกิดนโยบายการจัดการศึกษาขึ้นอย่างกว้างขวาง

ผู้นำในองค์กรยุคใหม่ต้องเผชิญกับปัญหาที่หลากหลายภายใต้สถานการณ์ที่เป็นพลวัตที่ขาดต่อการพยากรณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นบางอย่างผู้นำในอดีตอาจจะไม่เคยเผชิญมาก่อนอาทิเช่น การลดจำนวนบุคลากรจำนวนมากออกจางานเพื่อลดค่าใช้จ่าย การปรับระบบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน ตลอดจนการริเริ่มกิจกรรมใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพขององค์กรทั้งระบบ ดังนั้นผู้บริหารจะต้องนำปัจจัยต่างๆ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการบริหารของผู้บริหารมาใช้ในองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ปัจจัยด้านสภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านวิสัยทัศน์ ปัจจัยด้านคุณธรรม ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร ปัจจัยด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ ปัจจัยด้านความรู้ทางวิชาชีพ ปัจจัยด้านความรู้เท่าทันสถานการณ์ และปัจจัยด้านความใฝ่รู้ เป็นต้น เพื่อให้งานที่ปฏิบัติประสบความสำเร็จ และเกิดประสิทธิผลมากที่สุด

การบริหารการศึกษาที่จะให้ประสบความสำเร็จ ทำให้ประชากรได้รับการยกระดับการพัฒนาคุณภาพ จะมุ่งไปที่สถาบันการศึกษา เพราะเป็นสถานศึกษาเพื่อพัฒนาให้คนมีคุณภาพ โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ความสนใจ เพราะผู้บริหารคือผู้นำเป็นศูนย์รวมพลังของบุคลากรในองค์กร ความสามารถและพฤติกรรมของผู้บริหารย่อมสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับองค์กร ผู้บริหารจึงเป็นตัวอย่างที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา กล่าวได้ว่า ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ทำให้การจัดการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการจัดกิจกรรมดำเนินไปอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้คนเป็นคนคิดกว้าง มองไกล และใฝ่ดี ผู้บริหารจะเป็นผู้นำกิจกรรมต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติและบังชี้ผลสำเร็จของสถานศึกษา ผู้บริหารจึงต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้บริหารมือ

อาชีพ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 กล่าวว่า “บริหารหมายถึงการดำเนินการ หรือจัดการ “ผู้บริหารสถานศึกษา” จึงหมายถึงบุคคลที่สามารถดำเนินการให้กิจการที่รับผิดชอบ อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถที่เกิดจากประสบการณ์ในการสะสมมา สามารถผนวกกับ วิทยาการสมัยใหม่ เพื่อให้จัดการกับทรัพยากรที่ใช้ในการบริหารมีประสิทธิภาพสูงสุด (สมพงษ์ เกษมสิน 2526 : 2)

การจัดการศึกษาในช่วงที่มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งสองรอบเป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบ วิธีการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งผลิตผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถเต็มตามศักยภาพ มีความรู้ทาง คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ และคอมพิวเตอร์ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงความเจริญเติบโตทางเทคโนโลยีระดับโลก และแข่งขันกับ ประชากรโลกอย่างทัดเทียมกัน โดยในรอบแรกของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มุ่งจัดการศึกษาเพื่อ พัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมี ความสุข อย่างไรก็ตามจากการปฏิรูปการศึกษาในรอบแรก พบว่า คุณภาพของนักเรียนมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ คุณภาพของครูยังมีความขาดแคลนทั้งปริมาณและคุณภาพครูผู้สอนไม่ มีวุฒิตรงตามที่ต้องการ การเพิ่มโอกาสทางเรียนยังทำได้ไม่มาก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน. 2553 : 5-6)

นอกจากนี้การปฏิรูปการศึกษาของไทยทำให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในหลายด้าน ทั้งด้าน หลักสูตรแกนกลาง การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารการศึกษา การปฏิรูปครูเพื่อพัฒนาคนไทย และบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลต่อกระแส การเปลี่ยนแปลงนี้อย่างรุนแรง เนื่องจากบุคลากรต้องสูญเสียตำแหน่ง บทบาท อำนาจหน้าที่ และ ความรับผิดชอบที่เคยมี บุคลากรขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ราชการในตำแหน่ง หน้าที่ซึ่งมีบทบาทหน้าที่เปลี่ยนไปจากเดิม ตลอดทั้งการปรับเปลี่ยนวิธีการใหม่ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2552 - 2561 โดย มุ่งเน้นสามเรื่องหลักคือ ด้านคุณภาพ และแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบ คุณภาพของสถาน ศึกษา และคุณภาพการบริหารจัดการด้าน โอกาสและด้านการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

ประเทศไทยยังคงประสบปัญหาการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนมา โดยตลอด โดยมีปัจจัยสำคัญที่แตกต่างหลากหลายตามบริบทและยุคสมัย มีปัญหาตั้งแต่ระดับ นโยบายลงไปจนถึงวิธีการปฏิบัติ ที่ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของชาติโดยรวม อย่างหลีกเลี่ยงมิได้

คุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็กมักเป็นปัญหาที่ถูกพาดพิงถึงเสมอ ซึ่งต่างคนต่างมองบนพื้นฐานของความแตกต่างย่อมมีความเห็นที่หลากหลาย เช่นเสนอให้มีการยุบโรงเรียนขนาดเล็กเพียงเพราะเห็นว่าเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า บ้างก็ต่อต้านกระแสการยุบรวมพร้อมสะท้อนให้เห็นหลักคำว่า “บวร” คือ บ้าน วัด และ โรงเรียน นั้นเป็นความต้องการของชุมชนที่จำเป็นต้องยืนหยัดเคียงคู่กัน และโรงเรียนบางแห่งไม่อาจยุบรวมได้เนื่องด้วยเหตุที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร หรือเสี่ยงภัย เป็นต้น

บนพื้นฐานของความขาดแคลนของโรงเรียนขนาดเล็กทั้งด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ขาดแคลนครูทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ อีกทั้งส่วนใหญ่อยู่ในชนบทห่างไกลจึงขาดการสนับสนุนจากชุมชน เหล่านี้เป็นต้นเหตุให้คุณภาพการศึกษาและมาตรฐานของผู้เรียนต่ำกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่อย่างชัดเจน

หน่วยงานหลักที่มักเป็นจำเลยของสังคมอยู่ร่ำไปคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แม้ได้พยายามศึกษาหารูปแบบการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนขนาดเล็กมาโดยตลอด สถานศึกษาแต่ละแห่งต้องเลือกรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมและนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการสอนแบบคณะชั้น การสอนแบบบูรณาการ การยุบรวมทั้งโรงเรียน การจัดครูเวียนสอนระหว่างโรงเรียนในสาระที่ขาดแคลน และการรวมกันเป็นศูนย์เครือข่ายประมาณ 3-5 โรงเรียนก็ตาม

คณะกรรมการการศึกษา ๖๖สภา ให้ความสำคัญกับสภาพปัญหาที่สถานศึกษาขนาดเล็กกำลังเผชิญ จึงมีมติให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาขนาดเล็กที่สามารถบริหารจัดการการศึกษานบนพื้นฐานของความขาดแคลนจนประสบความสำเร็จ สามารถเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี (ฟ้าภูษา วงศ์เลขา. 2557 : 23)

การปฏิรูปการศึกษาส่งผลให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐประสบกับปัญหาในการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา จึงทำให้มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กหลายแห่งทั่วประเทศไทย ต้องประสบกับปัญหาการจัดการศึกษา การขาดแคลนครูไม่ครบชั้นเรียน ผู้เรียนมีน้อยเนื่องจากผู้ปกครองขาดความไว้วางใจในคุณภาพของโรงเรียน งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรน้อยไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ขาดแคลนสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อาคารสถานที่มีสภาพชำรุดทรุดโทรมไม่ได้รับการปรับปรุงและซ่อมแซมให้น่าอยู่ น่าเรียน และมีบรรยากาศที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ขาดระบบและรูปแบบที่ชัดเจนในการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษา บุคลากรขาดขวัญและกำลังใจ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกระดับส่วนใหญ่ไม่น่าพอใจ โดยเฉพาะ โรงเรียนที่อยู่ในชนบทหรือชานเมืองที่ห่างไกล และ โรงเรียนขนาดเล็กขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 6 -7)

ส่วนพิธาน พินทอง (2548) กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผลการศึกษาความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ด้านโครงสร้าง โรงเรียนมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยระดมทรัพยากรจากภาครัฐและเอกชน มาใช้ในการจัดการศึกษานั้นการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรและสถาบันต่างๆ ในการควบคุม กำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมิน ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและส่งเสริมให้กรรมการสถานศึกษา ทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษา ด้านคน โรงเรียนมีส่วนส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากร ปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานครูและบุคลากรทางการศึกษา และจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม ในการตรวจสอบคุณภาพของงาน และสิทธิประโยชน์ที่เป็นธรรม สร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูและบุคลากร มีการระดมทรัพยากรในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมีการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา ด้านเทคโนโลยี โรงเรียนมีการระดมทุนเพื่อจัดหา ผลิตภัณฑ์ พัฒนาเทคโนโลยีนำเทคโนโลยีมาใช้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ มีการติดตามตรวจสอบการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับทักษะเกี่ยวกับลักษณะ โรงเรียนประถมศึกษาที่ดี ด้านงาน โรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ตามสภาพที่เป็นจริง และส่งเสริม สนับสนุนให้ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนและนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ส่งเสริมให้มีกรรมการสถานศึกษา ทำหน้าที่ควบคุมกำกับ และส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา

นอกจากนี้ผู้ปกครองในชุมชนชานเมืองหรือในชนบทที่ไม่ห่างไกลความเจริญมักซึ่งมีสภาพความเป็นอยู่ดีหรือมีฐานะทางเศรษฐกิจดีมักมีความใฝ่ฝันให้บุตรหลานได้รับการศึกษาที่ดี มีความสามารถในการแข่งขันกับนักเรียนที่อื่นได้อย่างทัดเทียม ประกอบกับความเจริญทางด้านสังคม และเทคโนโลยี ถนนหนทางที่ใช้สัญจรในปัจจุบันได้มีการก่อสร้างขึ้นอย่างมากและมีความสะดวกในการใช้สัญจรติดต่อกันไปมาระหว่างบ้านเมืองทั่วประเทศมีความสะดวกและรวดเร็วขึ้น ผู้ปกครองเหล่านี้ที่อยู่ในเขตบริการของ โรงเรียนขนาดเล็กมักย้ายโรงเรียนให้บุตรหลานของตนไปเรียนที่โรงเรียนที่มีชื่อเสียงหรือเป็นโรงเรียนที่ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นที่นิยมของนักเรียน

เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดมีโรงเรียนขนาดเล็กทั่วประเทศมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ในจังหวัดบุรีรัมย์ มีโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกปีเช่นเดียวกัน

ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ : การอุดมศึกษา โดยการวิจัย เอกสาร พบว่า วิสัยทัศน์ของระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ สถาบันอุดมศึกษาไทยทุกสถาบันมีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐาน การศึกษาเพื่อให้สถานศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการและวิชาชีพเป็นที่ยอมรับมี ความทัดเทียมและสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้โดยมีองค์ประกอบสองประการคือ กลไกและ การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานภายในสถาบันมหาวิทยาลัย เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษา ได้รับรุด เป้าหมายในการสร้างปัญญา ความเชี่ยวชาญและมีคุณธรรมให้กับบัณฑิต ตลอดจนการแสวงหา ความรู้ใหม่ การบริการทางวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุง ศิลปะ และวัฒนธรรม โดยมี การดำเนินการอย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานของการมีความรับผิดชอบต่อผู้เรียนและสังคม ความมี เสรีภาพทางวิชาการ มีอิสระในการดำเนินงานในแต่ละสถาบัน การได้รับการอุดหนุนจากรัฐ ในรูป ของเงินอุดหนุนทั่วไปและการดำเนินงานจะต้องเอื้อต่อการตรวจสอบจกองค์กรภายนอก และมี องค์กรภายนอกตรวจสอบคุณภาพการประเมินคุณภาพทางการศึกษา การรับรองวิทยฐานะ และ การส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง องค์กรภายนอกอาจจะเป็นองค์กรอิสระของรัฐ สภาคณวิชาการ และวิชาชีพองค์กรเอกชน ตลอดจนผู้ใช้ประโยชน์จากบัณฑิตและผู้สนับสนุนอื่นๆ ที่ดำรงความเป็นอิสระ เป็นกลาง ซื่อสัตย์ และยุติธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ. 2541 : 157-158)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประสิทธิผล การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เพื่อใ้ สถานศึกษาขนาดเล็กในจังหวัดบุรีรัมย์ มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการศึกษาสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา นับว่าเป็นบุคคล สำคัญในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ฯ ตามความคิดเห็นของบุคลากร ในแปดด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ฯ ตามความคิดเห็นของบุคลากรจำแนกตามตัวแปรต้น คือตำแหน่ง และเขตพื้นที่การศึกษา ในแปดด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
3. เพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาขนาดเล็ก โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ฯ

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ข้อมูลการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาขนาดเล็ก โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ฯ ไปใช้ประโยชน์ในการบริหาร และจัดการศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็กบุรีรัมย์ฯ
2. เป็นแนวทางในการปรับปรุงบทบาทการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาขนาดเล็ก โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ฯ ให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น
3. ได้รูปแบบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาขนาดเล็ก โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ฯ เพื่อให้สถานศึกษาขนาดเล็กใน จังหวัดบุรีรัมย์และใกล้เคียงนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

เนื้อหา

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ในแปดด้าน ตามกรอบการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คือ

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. ด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน
4. ด้านการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
5. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
7. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
8. ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้เชี่ยวชาญ

1. ประชากร ได้แก่ บุคลากร จำนวน 2,412 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร จำนวน 312 คน และครูผู้สอน จำนวน 2,100 คน ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ในปีการศึกษา 2554

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากร จำนวน 335 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร จำนวน 158 คน และครูผู้สอน จำนวน 177 คน ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ในปีการศึกษา 2554 ซึ่งได้มาโดยตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan ; อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด. 2546 : 23)

3. ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ จำนวน 8 คน ศึกษาพิเศษสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ จำนวน 4 คน ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

4. ผู้เชี่ยวชาญงานวิชาการ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสบการณ์และผลงานดีเด่นในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพของบุคลากร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ได้แก่ ตำแหน่ง เขตพื้นที่การศึกษา

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1 การพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของบุคลากร ในประเด็น ตามกรอบการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้แก่

- 2.1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 2.1.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 2.1.3 ด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน
- 2.1.4 ด้านการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
- 2.1.5 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 2.1.6 ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
- 2.1.7 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 2.1.8 ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

ระยะเวลาทำการวิจัย

ปีการศึกษา 2554 เริ่ม พฤษภาคม 2554 – พฤษภาคม 2557

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ให้ดีขึ้นในที่นี้หมายถึงการปฏิบัติงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ในประเด็น ได้แก่

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยการให้สถานศึกษามีคณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา มีคณะกรรมการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำหลักสูตรสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง ผู้บริหารเป็นผู้นำในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารสร้างจิตสำนึกให้ครูมีความรับผิดชอบร่วมกัน ผู้บริหารพัฒนาคนให้มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรสถานศึกษา ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรสถานศึกษา มีการจัดทำวิสัยทัศน์ร่วมกันตามขั้นตอน จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นตรงตามความต้องการ

2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยการให้สถานศึกษามีผู้บริหารมีความรู้ในการพัฒนาการเรียนการสอน สามารถผลักดันให้การเรียนการสอนพัฒนาผู้เรียน สามารถสร้างแรงจูงใจครูในการพัฒนาการเรียนการสอน ผู้บริหารส่งเสริมครูในการพัฒนาการเรียนการสอน มีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่นำไปใช้ได้จริง ครูมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ในการสอนที่ชัดเจน ครูมีความยืดหยุ่นในการจัดเตรียมเนื้อหาการสอน ครูมีการสอนที่คำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน ครูใช้กระบวนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูมีกระบวนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

3. ด้านการวัดประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยการให้สถานศึกษามีบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการวัดประเมินผลการเรียน มีคณะกรรมการวัดประเมินผลการเรียน มีระบบการส่งต่อนักเรียนทุกระดับชั้น มีแผนปฏิบัติการเน้นด้านวิชาการ มีระบบการวัดผลที่เป็นมาตรฐาน มีระบบการตรวจการบ้านที่ให้นักเรียนทราบผลได้ ครูมีมาตรฐานระบบการประเมินผลที่ชัดเจน ครูมีเทคนิคการติดตามประเมินผลนักเรียนตามสภาพที่แท้จริง คณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียนของนักเรียน และมีการปรับปรุงการประเมินผลอยู่เสมอ

4. ด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยการให้สถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา มีการปฏิบัติที่ท้าทายต่อความคาดหวังของนักเรียน สร้างความเชื่อมั่นให้นักเรียนกล้าแสดงออก แจ่มมาตรฐานในการเรียนให้นักเรียนทราบส่งเสริมนักเรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียน พัฒนาคุณภาพนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษา มีการรายงานผลการประเมินตนเองต่อสาธารณชน ต้องให้ครูมีการประเมินตนเองอยู่เสมอ และมีการนำผลการประเมินภายนอกมาพัฒนาโรงเรียน

5. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยการให้สถานศึกษาจัดให้มีห้องคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน ส่งเสริมครูใช้การเรียนรู้ทางไกลจากวงไกลกังวล มีระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในการเรียนการสอน มีสื่อการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ มีคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอนอย่างพอเพียง มีระบบการซ่อมบำรุงสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา บุคลากรมีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยี ครูมีระบบการคัดเลือกสื่อการสอนที่มีคุณภาพมาใช้ ครูมีการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างคุ้มค่า และส่งเสริมให้ครูใช้สื่อในการพัฒนาการเรียนของนักเรียน

6. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายโดยการให้สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนทุกวิถีทาง สภาพแวดล้อมของโรงเรียนจัดเป็นระบบสะอาดร่มรื่นสวยงาม สภาพแวดล้อมของโรงเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน การจัดห้องเรียนมุ่งให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนการสอน มีแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระดับชั้นเรียน สามารถเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน มีการปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียน สามารถเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ใช้แหล่งเรียนรู้จากท้องถิ่นพัฒนาคุณภาพนักเรียน

7. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายโดยการให้สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียน ส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาคือในระดับที่สูงขึ้น ส่งเสริมให้ครูเข้าอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน มีระบบเครือข่ายพัฒนาความรู้กับโรงเรียนอื่น สร้างบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ จัดระบบการบริหารจัดการความรู้ ส่งเสริมให้ครูนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาใช้ ส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้เชี่ยวชาญ และเปิดโอกาสให้ครูสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

8. ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายโดยการให้สถานศึกษาให้ครูสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ให้บริการช่วยเหลือทางวิชาการกับชุมชน ร่วมกับชุมชนจัดให้มีการแสดงผลงานของโรงเรียน มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาการเรียนรู้ ส่งเสริมให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สมาชิกชุมชนร่วมกันวางแผนการจัดการเรียน ยอมรับการสนับสนุนทางวิชาการจากชุมชน สนับสนุนชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน และจัดให้สมาชิกชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ

การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง การปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คนในภารกิจขอบข่ายงานการบริหารงานวิชาการในประเด็น ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

ตำแหน่ง หมายถึง บทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ทั้งสี่เขต ในที่นี้คือ ผู้บริหาร หมายถึง

บทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานตำแหน่งผู้อำนวยการ โรงเรียนและรองผู้อำนวยการหรือผู้รักษาการ ในตำแหน่งผู้อำนวยการ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ทั้งสี่เขต และครูผู้สอน หมายถึง บทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ทั้งสี่เขต

เขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 และ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ทั้งสี่เขต มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน